

ธรรมานุศาสน์

จัดทำโดย : กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

บุคคลหาได้ยาก ๒

บุคคลหาได้ยาก ๒ เป็นธรรมะในหมวดสอง เป็นพุทธพจน์ คือ คำที่พระพุทธเจ้าตรัสเอง โดยได้ตรัสไว้ดังนี้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๒ จำพวกนี้หาได้ยากในโลก ๒ จำพวกเป็นไฉน คือ บุพพการีบุคคล ๑ กตัญญูกตเวทีกบุคคล ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลายบุคคล ๒ จำพวกนี้แลหาได้ยากในโลกฯ” และในมงคลสูตรได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า มาตาปิตุอุปภูฏานัง เอตัมมังคะละมุตตะมัง การบำรุงมารดา และบิดาเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต บุคคลหาได้ยาก ๒ มีดังนี้

๑. **บุพพการี** (อ่านว่า บุษพะการี) แปลว่าผู้ที่ทำอุปัการะมาก่อน บุพพการี หมายถึงผู้ที่มีบุญคุณ ผู้ที่เคยทำอุปัการะแก่ มา เช่น เคยเลี้ยงดู เคยให้ หรือเคยช่วยเหลือเกื้อกูลตนมาโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้างโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่ทำด้วยจิตเมตตากรุณาหรือด้วยหวังสงเคราะห์อนุเคราะห์ เป็นที่ตั้ง **บุพพการี** ที่สำคัญคือบิดามารดา ครูอาจารย์ พระเจ้าแผ่นดิน และพระพุทธเจ้า บุพพการี จัดเป็นบุคคลที่หาได้ยากเช่นเดียวกับกตัญญูกตเวทีก เพราะคนเรามักเห็นแก่ตัวไม่ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลใคร มุ่งแต่จะรับจากผู้อื่นฝ่ายเดียว ผู้ที่ช่วยเหลือเอื้ออาทรผู้อื่นด้วยเมตตากรุณาได้จึงชื่อว่า หาได้ยาก

๒. **กตัญญู กตเวทีก** จัดเป็นบุคคลที่หาได้ยากเพราะคนทั่วไปมักลืมบุญคุณคนอื่นง่าย **กตัญญู** แปลว่า ผู้รู้ถึงบุญคุณที่เขาทำแก่ตน คือผู้ระลึกว่าใครเคยทำดีช่วยเหลือเกื้อกูลตนมา ก็ยอมรับ และไม่ลืมบุญคุณของผู้นั้น รวมถึงผู้ที่รู้สึกถึงบุญคุณของสัตว์ บุญของที่อยู่อาศัยบุญคุณของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ที่ช่วยให้ตนได้รับความสะดวกสบาย อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา **กตเวทีก** แปลว่า ผู้ประกาศบุญคุณของผู้ที่มีอุปัการะแก่ตนมาด้วยการทำอุปัการะตอบแทน คือผู้ที่ประกาศยกย่องผู้ทำอุปัการะแก่ตนต่อสาธารณชนไม่ปกปิดคุณความดีของผู้นั้นแม้เขาจะเป็นคนด้อยต่ำรวมหมายถึงผู้ที่สนองคุณของผู้มีพระคุณแก่ตนเช่น เลี้ยงดูตอบแทน เชื่อฟังคำสอน ดูแลรักษาไม่ทำลาย เป็นต้น ด้วยความสำนึกในบุญคุณ

บุคคลผู้มีกตัญญูทเวที หมายถึง บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และทำตอบแทน บุตรพึงบำรุง
ต่อมารดาบิดาด้วย ๕ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. ท่านได้เลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ
๒. ทำกิจของท่าน
๓. ดำรงวงศ์ตระกูล
๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

ที่มา : พระไตรปิฎก ฉบับบาลีสยามรัฐ (ภาษาไทย) เล่มที่ ๒๐ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑๒ อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาต ข้อ ๓๖๔

หนังสือพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด รวบรวมโดย พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ ๓ ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค